

אל תיגע לי בקניין הרוחני; ניגוד העניינים של חברות הביטוח ב"התערבותן" בתיקים של סוכני הביטוח

דוד בכר יועץ פנסיוני CLU, מעריך שווי CFV ומתכנן פיננסי CFP בכתבה על הפגיעה בקניין הרוחני וניגוד העניינים

ללא ספק, קיים ניגוד אינטרסים מובהק, חברת הביטוח גם מבטחת וגם שלוחו של המבוטח/הלקוח.

נשאלת השאלה, מה תהא הבחירה הנכונה במקרה אירוע ביטוחי, טובת המבטחת חברת הביטוח מחד, או טובת המבוטח/הלקוח, מאידך. התשובה ברורה, באופן טבעי ומעל לכל ספק סביר תעדיף חברת הביטוח, מתוך אינטרסים ושיקולים זרים, את טובתה על פני טובת הלקוח/המבוטח. הפרה בוטה וגסה של זכויות המבוטח/ים.

מכאן שחברת ביטוח פועלת בחוסר הגינות מובהק ובניגוד לכללי אתיקה. אגב, בעניין זה, ביום ה- 28 באוקטובר 2018 פניתי בתלונה לרשות שוק ההון ביטוח וחיסכון שכותרתה "חברות ביטוח ניגוד עניינים". תגובת הרשות מיום ה- 4 בפברואר 2019 הייתה: "נושא התיווך בביטוח יבחן על ידי רשות שוק ההון", זאת ללא קביעת מועד ו/או דרכי פעולה (לא השיבה עד היום).

תגובה לקונית זו הביאה אותי להתלונן בפני מבקר המדינה ביום ה- 18 במרץ 2019, שהגיב ביום ה- 5 בספטמבר 2019 כדלקמן: "אינה מתערבת בשיקול דעת מקצועי של הרשות".

לסיכום

עלינו, סוכני הביטוח, לפעול עם יועציה המשפטיים של הלשכה להכרה חד משמעית שתיק סוכן הביטוח הינו רכושו הבלעדי, תוך נחישות מרבית, כולל פנייה לערכאות ולהביא למימוש זכויות סוכן הביטוח. התארגנות וולונטרית במטרה להפסיק פעולותיה של חברת ביטוח לפעול בתיק ישיר.

במקביל, הצעה פרקטית לסוכן הביטוח: בחוזה מול חברת ביטוח להוסיף סעיף המגדיר באופן ברור שרשימת הלקוחות והמידע שבו שייכים לסוכן הביטוח. כמו כן, לאפשר לסוכן, כבעליו של תיק הביטוח, בעת פרישתו לגמלאות לקבל תמורה מעצם השירות שהעניק למבוטח אל מול חברת הביטוח.

פוטנציאלים והן עושות שימוש ברשימת לקוחות הסוכן, המצויה ברשות. בתיק סוכן הביטוח רכיב חשוב מאין כמוהו הידוע כמוניטין, נכס בפני עצמו, המהווה, לבד מקשרי לקוחות, נכס בר רכישה ומכירה.

כך "התערבותה" של חברת הביטוח בתיק סוכן הביטוח הינה בבחינת פגיעה בקניינו של סוכן הביטוח, וההשלכות הנובעות מכך. היבטי המס החלים על הצדדים (המוכר והקונה) בגין רכישת תיק הביטוח וחישוב ההשלכה על התמורה, מחזקות זאת, עובר לעניין הבעלות.

כאקטואר ומעריך שווי מוסמך של סוכנויות ביטוח, מעולם לא נתקלתי בהתנגדות של חברת ביטוח להעברה ו/או מכירה של רשימת לקוחות סוכן ביטוח ולא בכדי, תיק ביטוח (קשרי לקוחות ומוניטין) שייך לסוכן הביטוח. מכאן, חברת ביטוח היוצרת קשר עם מבוטח מתוך מאגר לקוחות של סוכן ביטוח כדי להעבירם אליה כלקוחות ישירים, הינה חברת ביטוח מפרת חוק ועל כך עליה לתת את הדין.

ניגוד עניינים

חברות ביטוח הפועלות בתיק ישיר שברשותן, נוהגות בניגוד עניינים ו/או ניגוד אינטרסים. במקרה של תיק לקוח/מבוטח ישיר (המנוהל בחברת ביטוח) קיים מצב בו לחברת הביטוח אינטרס סותר, אשר עלול להשפיע על החלטותיה, תוך שיקול זר ומנוגד לאתיקה.

מדוע זה מעוות, בלשון המעטה? בקרות מקרה נזק ביטוחי, המבוטח מגיש תביעה למבטחת הלא היא חברת הביטוח, למימוש זכויותיו.

תיק סוכן ביטוח הינו נכס מופשט, רכושו הבלעדי, בדומה לכל קניין אחר שבו מתקיימת זיקה בלעדית, פיזית ומשפטית, הנובעת מעצם שליטה בתיק הביטוח, מכוח העברה ובלעדיות המוקנה לסוכן כתוצאה מהסכם עליו חלות הוראות חוק, כדיני חוזים, פקודת מס הכנסה, חוק המכר ועוד. כך, תיק ביטוח, הכולל קשרי לקוחות ומוניטין, הוא נכס של סוכן הביטוח, הרשאי לנהוג בו כראות עיניו, למכור, להוריש, להשכיר וכיו"ב.

רשימת הלקוחות מהווה קניין רוחני של סוכן הביטוח

על פי המצב המשפטי שתואר לעיל וכאשר זכותו של סוכן לבצע בתיק הביטוח שבבעלותו מגוון פעולות מסחריות שבין המבוטחים/לקוחותיו לבין חברות הביטוח, הרי שחברת ביטוח שתעשה שימוש בלקוחות סוכן הביטוח, ללא הסכמתו, תיחשב כפוגעת בקניינו הבלעדי, על כל המשתמע מכך. בעלות על זכויות בקניין נובעת ומוקנית גם מעצם הנאה מפירות המכירה, כרווחים, טובות הנאה, העברת זכויות השליטה לאחרים באמצעות מכירת תיק, שיתופי פעולה והורשה.

בית המשפט (ע.א. 442/85) פסק שסוכן שהינו בעל עסק, המחזיק ברשימת לקוחות ומוניטין, אלה שייכים לו. תחום הפיננסי, עובר בשנים האחרונות שינויים מקיפים, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית בתחום שהביאו לפרסום תקנות להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל.

התקנת תקנות והוראות הממונה על הביטוח נועדו לעודד חיסכון לקצבה להקל על עמיתים לנייד את כספי החיסכון הפנסיוני שלהם בין חברות מנהלות שונות, להפחית את שיעור דמי הניהול ולהגביר את התחרות בין הגופים המוסדיים. זכות הקניין השייכת לסוכן הביטוח כאמור, מוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, שבו קובע סעיף 3 "אין פוגעים בקניינו של אדם".

חוק זה מופר לעיתים על ידי חברות ביטוח בבואן לפנות למבוטחים